

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Bizottsági felügyelet alatt szerkesztik:

TIMÁR KÁROLY és SZABÓ SÁMUEL.

Az előfizetés díjak
bérmentesen
a gazdasági egyesület titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Külmonostoruteza 57 sz.)
csizmendők.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:
1870 egész évre:
Egyleti tagoknak 1 fr. —
Nem tagoknak . 2 „ —

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kócsi Károly, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szentgyörgyi József.

Új évtől kezdve **hirdetéseket is** közlünk; 3 hasábos garmond sor vagy ennek helye 5 új krajezár; ezen felül bélyegdíj külön 30 kr.

Phylloxera vastatrix.

(Folytatás és vége.)

Miféle csodabogár ez? erre kell most megfelelnem. Csakugyan bogár.

Kezdetben azt hitték a szőlőmivelők, látva a gyökerek rothadását, hogy az új betegség az ismeretes fejérpénész (mycelium), mely kivált erdőirtásba ültetett szőlőfák gyökereit szokta megtámadni. Planchon, montpellier-i tanár 1868 július 17-dikén Saint-Remyben (Bouches-du-Rhone megye) vett észre először egy beteg szőlőtő törzsén néhány keskeny sárgás csíkot s közelebről vizsgálva kitűnt, hogy ezek a csíkok picziny rovarok csoportja, apró állatok, melyek a félszárnyu rovarok rendjéhez tartoznak s a korpaférgeket vagy levelészeket kötik össze a paizs-férgekkel.

A levelészt (aphis, korpa-féreg, hamu-féreg) minden kertész és gazda jól ismeri; gyakran ellepi a barack-, szilva-, rózsafa új hajtásait, verbenát, szagos levelű pelargoniumot (kerek levelű muszkáta) stb. Általában meg szokott jelenni az igen száraz, vagy nem kellőleg szellőzött helyeken; vagy ahol a mérseklet igen gyorsan cserélődik hidegről megrege s megfordítva. Ilyen helyt a növények nedve tulságosan megsűrűdik, megtolul, vagy váltakozó légáramlás esetében, — ha szabad ugy szólanom, — a növény meghül, megbetegszik; például: napos fal mellé ültetett barackfa néha nagyon fölmelegszik, máskor hives szélrohám éri, ezért rendszeren egész nyáron ugy áll

rajta a levelész, mint a tapasz, s a zöld rovarkák kiizzadott cukros nedve miatt sereggel dongja a légy, járja a hangya.

A levelészek többször vetkeznek, lehámló bőrük, mely korpához, vagy apró fűrészporhoz hasonlít, ellepi a leveleket; ez az a mit a köznép lisztharmatnak nevez. A mézharmat pedig nem egyéb, mint a levelész potrohos hátulján levő két szarvacskájából kiszivárgó s a levelekre hulló édes, ragacsos nedv. A tudatlanok mindkettőről azt hiszik, hogy az égből hull.

A paizsférget (coccus) már csak figyelmesebb vizsgáló találja meg, de ez sem ritkaság; leggyakrabban az örökzöld levelű oleander, repkény (hedera), veronika, kamellia stb. levelein és törzsein; ide tartozik a közép-amerikai kaktuszbokrokra tenyésző kosenil is, melyből az ismeretes szép karmin festék készül. A paizsféreg egy helyhez tapadva él s az anya pajzsa alá rejtőzve növekednek kicsinyei.

Természetére nézve az aphis és coccus közt áll a phylloxera, melyet felfedezője Planchon nevezett vastatrixnak, pusztítóinak. Mi bátorokodunk e helyett a nehéz idegen név helyett, addig is míg valaki jobbat készít, a szőlőfa gyökerén élő phylloxerát, szőlőgyökerésznek nevezni, a népies levelész mintájára.

A szőlőgyökerészek közt eddigelő csak nőneműeket találtak, melyek részint szárnyasok, részint szárnyatlanok; a szárnyatlan többnyire föld alatt a gyökerekhez tapadva a szőlő nedvén élődik, néha azonban a törzsön, ágakon, sőt a levelek duzzadt kinnövésiben, bibiresóiban is található. A mi közönséges levelészeinknél is a szárnyatlanok közt ott sétálgat egy-egy szárnyas.

A szőlőgyökerész tojásról szaporodik és pedig

tavasztól ős végéig egy anyának többszörös unokái és dédunokái születnek. A tojásuk hosszúdadok, két olyan hosszúak ($\frac{1}{60}$ vonal), mint szélesek ($\frac{1}{120}$ vonal); pusztán szemmel nem láthatók. Egy szárnyatlan nőstény fűtetlen szobában tartva február 15-én tojt először, s november 26-kán utószor, minden másodnap. Planchon szerint egyre-másra 1 hónapnyi idő kell, míg egy nemzedék a tojásból kikél, 3—4-szer vedlik, felnő, s szaporítani kezd; tehát márcziustól novemberig 1 anyától 8 ivadék származhatik. A nedvdús gyök-szálakra települt anyák többet tojnak, mint a vékony gyökrostokon, vagy már rothadni indult részeken élő-dők; egy legkedvezőbb viszonyok közt élt nőstény gyökerész auguszt. 15-től 24-ig 30-t tojt. Középszámitással 1 anyára 20 tojást és 8 ivadékot véve esztendő alatt következő roppant növekedést látunk utána: márcziusban 20; áprilisben húszszor hús = 400; májusban 8 ezer; júniusban 160 ezer; júliusban 3 millió 200 ezer; augusztusban 64 millió; októberben 25600 millió, vagy kerek számban 25 milliárd. E számítás csak feltételes: ha mindenik ivadék egyenlően kedvező körülmények közt él, mily temérdek szaporíthat egyetlen anya 1 esztendő alatt; valószínű, a francia tudósok véleménye szerint, hogy az új gyökerész kis mennyiségben már több év óta megvolt, s csak a kedvező időjárás miatt szaporodhatott el közelebről ennyire.

November közepe felé — mondja Planchon — nem lehet már több gyökerész tojást találni (a régi-ek kikeltek), a felnőtt anyák is eltűnnek, hanem a fiatalok egy része a gyökerekre húzódik, s ott a kéreg repedéseibe vonul telelni; ezek setétsárgák, gyengék, el vannak szigorodva, s tavaszig meg sem mozczaanak. Februárban kezdenek ismét mozogni, nőni s alkalmas helyre települnek, hol kinőhetik magokat; ily állapotban $\frac{1}{3}$ vonalnyi hosszúak, $\frac{1}{4}$ vonalnyi szélesek, s legfőnebb nagyon kis távra másznak, kivévén néhány narancs-színtű sokkal élénkebb, karesubb, ügyesebb egyént melyeknek — hogy is mondjuk csak? — rendeltetése ismeretlen; nem nők mert nem tojnak, de nem is hímek, mert semmi ilyes kötelességet nem végeznek.

A szárnyas nők szokásairól is keveset tudunk; gyenge szárnyaik repülésre nem alkalmasok, de könnyen megeshetik, hogy a szél magával ragadja őket s messze, más vidéken rakja le. Valószínű, hogy a szőlőbetegség gyors tovább terjedése, átugrása nagy távra, eként történik.

Ha a beteg szőlőtőt kiteped: imitt-amott néhány folt anyát, mászkáló fiatal gyökerészt vagy kelőfélben levő tojást látsz; a finom gyökereken e foltok néha

egészen egymásba folynak, az egyes külön keletkezett családok összetalálkoznak. Mikor a tőke kipusztult, a korhadt gyökereken hiában keresnél gyökerészt; elhaltak vagy kiköltöztek a szomszéd gyökerekre, hol az ifjak új családot alapítanak. A romlás mindig a finom gyökerrostokon kezdődik, átszáll a vastagabb gyökszálakra s felmegy a törzs; a levelek sárgulni kezdenek s mikor lehullanak: a tőke meg van halva. A megtámadott szőlőkben a baj kétképen terjed; távolacska egészen új foltok keletkeznek s a régi kisebb holdak is lassanként növekednek: míg az olajcseppek egybefolynak és — az egész szőlő kipusztult.

Két év óta számtalan szert elpróbáltak a gyökerész ellen: egyik sem használt. Legnagyobb akadály, hogy az ellenség a föld alatt van $1\frac{1}{2}$ —2 lábnyi mélyen, sőt kivételesen $5\frac{1}{2}$ láb mélységben is találták. Míg az ellenszerek a szőlő gyökeréig érhetnek, a termőrétegen kell átszűrődniök, mely nagy részöket felfogja, felbontja, úgyhogy a gyökerésznek nem árthatnak. Repczepogácsa, trágyalé, óltatlan mész, gipsz, ammoniák, világító gáz, egérkő, kén, kőolaj, fotogén, koromolaj sat. sat. mind nem használtak semmit; szénkéneg (kellemetlen szagú; szivárvány színeket játszó folyadék) kis adagban nem használt, nagy adagban megölte a gyökerészt is a szőlőtőt is.

Azonban mégis találtak egy biztos ellenszerre. A párizsi küldöttség egyik szőlőbirtokosnál Crauban egy egészséges tőkét látott mindenfelől kiveszettektől környezve, vizjárt a helyen; a Berre-i tó mellékén pedig, melynek vize sós (sok kénsavas kali van benne) egy 14 holdas megtámadott szőlő közepén 1 holdnyi fővényes darabon, hol a só több helyt ki volt virágozva, a tőkék egészen bántatlanul maradtak. A tulajdonos látva a kedvező eredményt, egy-egy megtámadott tőkére 50—100 kupányit öntözött a tó vizéből meglepő sikerrel; csak az a kérdés: megmérgezte-e vagy megfullasztotta a gyökerészt? az utolsó valószínűbb. A hol tehát vízzel lehet a szőlőt elborítani: ott a gyökerész elpusztul; jó, jó ez az orvosság a francia szőlős kertekben, sík helyen, térségen, folyók mellett, de szeretném látni: ki boritná el a mi szőlőhegyeinket vízzel?

Eddig tart a francia közlemény.

— A baj oka, kifejlésének siettetője — ugy látszik — a szárazság, gyógyszere a nedvbőség.

Közelebről olvastuk egy írónak a francia ég-alj változásairól készült munkájából, hogy „a régi Gallia, Caesar idejében, még erdős, zordon tartomány volt; fügefafa, szőlő, sőt gyümölcsfa sem tenyészett benne. Később a mint a földmívelés terjedt az ég-alj szelidült, a szőlőt előbb csak délen, rendre fel a legéj-

szakibb tartományokba természetien kezdették; a 6, 7, 8-ik század alatt Normandia, Bretagne, Picardia sok és jó bort természetien s szeptemberben rendszeren szüreteltek. A 9-ik században ellenkező változás történt s az égalj északról délfele lassanként roszulni kezdett úgyhogy a 16-ik században már egész dél-Franciaország megérezte a természet visszalépését. Jelenleg az éghajlat Franciaország egész területén folyvást hanyatlik; ugyanezt tapasztalják Németországon is“.

Vajon az új szőlőbetegség is csak egyik következése ezen égalji változásoknak? tartós lesz-e? merre, mily arányban terjed? a jövő fejt meg.

Franciaországnak azon része, hol jelenleg a gyökerész pusztit jóval melegebb mint Magyarhon s kivált a Királyhágón inneni rész. Európa nyugoti és déli szőlőmivelő tartományaiban még az oidium is folyvást pusztit, az a finom rozsa (gomba), mely a fiatal hajtásokat, leveleket, gerezdeket szokta ellepni, elaszalni; ellenszerűl a kénvirággal való meghintést jó sikerrel használják. Minket eddigelő az oidium is megkimélt, tán a gyökerész is elkerül, ha vigyázunk magunkra.

Mult őszszel volt alkalmam látni azon megrendelést, melyet gr. Teleki S. és Zeyk J. birtokos urak Casenavtól, Chateau de la Tour blanche-ból 5000 szőlőveszszőre tettek; megvallom: némi részben ezen megrendelés indított jelen ismertetés irására.

Casenave birtoka épen Gironde megyében fekszik, hol már a phylloxera megjelent; nem történhetik-e meg hogy egy-kettő a francia venyigéken hozánk útazik s nálunk is elszaporodik?

Részemről, az új szőlőbetegség jelen állásában, a venyige hozatást dél-Franciaországból nem tartom tanácsosnak.

Szabó S.

Gabonáinkban előforduló gaznemek.

Bármennyire örvendünk, bármily jól esik a szemnek, ha aratóink esténként különféle vadontermett virágokból font koszorukkal, énekelve huzódnak hajlékukba nyugalomra: még sem szeretjük, de nem is szerethetjük, ha ama tarka koszoruk virágai szalmás gabonáink között termettek; mert ekkor gabonánk rovására diszlettek, helyet foglalva, kiszoríták a buzaszálat, beárnyékolás által a levegő és világosság jótékony hatását akadályozák, gyökereik hasznos növényünk elöl elszívák a szükséges tápnedvet, továbbá megérésük után szemes gabonánkkal a magtárba vive, kevesbitik annak értékét; megörölve, a lisztet gyengítik és rosz kenyeret szolgáltatnak, — végre némelyek mérges tulajdonságaiknál fogva gabonánkat annyira elrontják, hogy lisztje nem használható.

A gazdának szükséges nemcsak azon hasznos növényeket ismerni, melyeket vet és természet, hanem azokat

is, melyek akarata ellenére nőnek; de mielőtt ezek leírásához fognék, nézzük: mi akadályozza a gazok terjedését, s minő kezelés által kevesbitethetjük és irthatjuk őket legczélszerűbben?

Vetésre használjunk gondosan megrostált, megtisztogatott vetőmagot, mert a ki gazt vet, bizonyosan gazt is arat.

Állapítsunk meg czélszerű vetésforgást, s kerüljük: nehogy kétszer egymásután szalmás gabonát vessünk, hanem iparkodjunk szalmás után kapás vagy takarmány növényt természetien.

Trágyázásra ne használjunk éretlen trágyát, polyvát, szénatörmelékét, sertésganajt, mert mindezekben a gazok magvai csiraképességüket még el nem veszítették, s földünket elgazosítják.

Szántsunk mélyen, és a hol és mikor lehet, őszszel, akkor a gazok magvai csirázni kezdenek és télen át elpusztulnak.

Gyomláltassunk; ez ugyan általában, s főleg némely vidéken költséges munkáltatási mód, azonban ha czélszerű időben több éven át ernyedetlenül folytatjuk, a költség évről évre kevesbedik.

Végre a táblák széleire és árok partokra fordítsuk főfigyelmünket, mert ott van a gazok gyűhelye; ott terem annyi mag, hogy az egész határt ellepi, tehát ott ne hagyjuk a gyomnövényeket virággani, hanem pusztítsuk tüzzel-vassal, kaszáltassuk egy nyáron át legalább 3—4-szer; így ha nem is leszünk képesek kiirtani őket, de legalább jelentékenyen kevesbitjük.

A főnnebb elősoroltak lennének körülbelül a gazok kiirtására leginkább figyelembe ajánlhatók.

A gabonáinkban előforduló mindenféle gaz megismeretése egy rövid cikk keretét túlhaladná; a legközönségebbek és az egészségre nézve ártalmasok itt következnek:

S z é d i t ő v a d ó c z, (*Lolium temulentum*, L. III.) a növény fűhöz hasonló; levele világos zöld, hosszú, keskeny; kis kalásza 5—6 vonal hosszúak, laposak, toklászosak és a keskenyebb szélökkel kétsorban mintegy ülnek a kalásztartón, úgy, hogy a 8—14 kis kalász összege árpa kaláshoz hasonló. Magva tojásdad, apró, lapos, barázdolt, halvány-sárga és apró buzaszemhez hasonló; a mag belseje lisztes fehér, könnyen törhető és édeskés. Leginkább diszlik nedves években, magvai több évig csiraképesek. Gabonával megörölve, a kenyeret setétkékké és kellemetlen ízűvé teszi, nagyobb mennyiségben pedig szédítő hatása van. Ha tiszta lisztet 36 foku szeszbe teszünk s felrázzuk: színe alig fog változni, legfeljebb a lisztben levő korpa részecskéktől szalmasárga színt nyer; ha pedig a lisztben vadóc-liszt is van, akkor az egész folyadék zöldes és kiállhatatlan fanyar ízű lesz.

K o n k o l y, (*Agrostemma githago*, L. X.) leginkább rozsvetésekben, virága rózsaszín, tölcserhez hasonló; magva fekete, kissé laposra nyomott körte alakú, szegfűbimbó alakú magtartókban nagymennyiségben terem; a mag belseje tiszta fehér, lisztes, lisztje kékes, a rozslisztet megkékíti, a kenyérnek pedig szürkés színt és keserű ízt ad. Gondos rostálás és főkép tavaszkor szorgalmas gyomlálás által — mit leginkább a gyermekek végezhetnek — irtható.

M e z e i k ö m a g (*Lithospermum arvense*, L. V.) virága kisdéd, fejtér; a buzavetésekben kiállhatatlan növény,

sok tápanyagot igényel; apró, szürke magva ráncos, és föld darabocskákhoz vagy kis kavicsokhoz hasonló, kovacs és mészburkolattal bir, mely miatt annyira kemény, hogy a kést is kicsorbitja; gabonával megőrölve, a lisztet varcogóssá teszi, a malomkövet pedig, ha nagymennyiségben fordul elő, gyorsan elkoptatja.

Ragadó galaj, vagy oltófü, (*Galium aparine*, L. IV); magva a gabonában kevés bajt okoz, mert egyszeri rostálás által könnyen eltávolítható; azonban buja növény, s a növény szárán és levelein levő viasz tüskék miatt a gabona szálakhoz ragad, kapaszkodik, azokat a földre huzza és kárt okoz. A ragadó galaj vagy oltófü sajt készítésénél oltó gyanánt használható.

Héla zab, (*Avena fatua*, L. III.), leginkább zab és árpa vetésekben, a közönséges zabtól fekete-vöröses színe és hosszú, görbített toklásai különböztetik meg, e miatt a lovak nem szeretik; nehezen irtható.

Buzavirág, (*Centaurea cyanus*, L. XIX.); leginkább rozsvetésekben díszlik; virágjainak gyönyörű kék színe miatt kedvelt növény; gyomlálás, főképp mély szántás által irtható; apró, hengerded, kékes-vöröses szőrrel bíró magva gondos rostálás által kevesbithető.

Közönséges paréj, (*Amaranthus retroflexus*, L. XXI.); egyike a legelterjedtebb gazoknak, mely leginkább az árok partokon nő és a tavaszi vetésekben díszlik; apró kis fekete fényes magva mindenki előtt ismeretes; tanulók porzó gyanánt is használják, egyszeri rostálás által kivethető. Az egész növény megdörzsölve, kiállhatatlan rozszagu.

Aszottzabtövis, (*Cirsium arvense*, L. XIX.); leginkább tavaszi vetésekben, igen ártalmas növény, mert magas szára és szétterjedő ágai által a körüle levő gabonát elfojtja, mélyen járó és oly tulajdonsággal bíró gyökere van, hogy ha gyomláláskor csak felületesen elvágják, még több szárát hajt, ez okból csak úgy irtható célszerűen, ha esős időben a földből gyökerestől kihuzzuk.

Vadretetek, repcse, (*Raphanus raphanistrum*, L. XV.); apró, olajtartalommal bíró magva a gabonával megőrölve, a liszt eltartását nehezíti, mert rövid idő alatt megkeseredik, mit a vadrepce mag jelenléte is előidéz.

Gabona rozsnok, (*Bromus secalinus*, L. III.); magva apró, vékony rozsszemhez hasonló; leginkább buza és rozsvetésekben, könnyen kirostálható; megőrölve, a lisztet szürkévé teszi; a tézta kelését akadályozza, a kenyeret pedig nehéz emészthetővé teszi.

Ezek volnának nézetem szerint a legártalmasabb gaznemek; van ugyan még igen sok, melyekből a következőket, mint ismeretesebbeket, még megemlítem, u. m.: tarackbuza, (*Triticum repens*); üszögör, (*Senecio vulgaris*); földi bodza, (*Sambucus ebulus*); lóher- és lenfójtó fünyü, (*Cuscuta epithimum* és *epilinum*); hérics, (*Adonis aestivalis*); pipacs mák, (*Papaver rhoeas*); mogyorós bükköny, (*Lathyrus tuberosus*).

Ezek mind ellenségei a gazdának, de csak azért, hogy őt nagyobb szorgalomra, csüggedetlen kitartásra és értelem szélesítésére ösztönözzék. Csak szorgalom, kitartás és értelem által szabadulhatunk meg Flora istennőnek ezen általunk nem kedvelt gyermekeitől.

Ébner Sándor, gazdatiszj.

Az érvágásról.

Nemcsak a gazdák, de némely régi állatorvosaink is alig tesznek nagyobb visszaélést; minthogy minden előjövő bajban ezt követik: vágj eret! bocsáss ki ennyi, meg annyi vért; nem véve ki még a juhoknál oly gyakran előforduló máj-métely következtében létrejött vízvérüséget sem; hol pedig nem venni, hanem még tenni kellene az állatokba vért.

Ezen igen lényeges és az állatgyógyászatban oly tág értelemben vett eljárás okos megfontolását s főleg gazdáinknak — szükségtelen esetekben — ettől való óvakodását eléggé ajánlani nem tudom.

Hogy a vér a test szervezetében szerfelett fontos szerepet visz, azt tagadni nem lehet, s hogy a vérbocsátással való visszaélés által az állati életre mily károsan hatunk, könnyen felfoghatjuk, ha meggondoljuk, hogy a vér által tápláltatik a test minden egyes része, s ha az minőségében szükségtelenül változásnak tétetik ki, szenvednie kell érte az egész életfolyamnak. Tudjuk továbbá, hogy a vérvételek által a szervezetből igen számos színes vérsajt távolíttatik el; az anyagforgalom nagymértékben csökken; a vérforgás lassabb, az állat bádgyadt lesz, s erejében kisebb-nagyobb részben gyengül. Ezért nagy figyelmet fordítsunk arra, hogy az érvágást ne alkalmazzuk minden kisserű, lobos (gyuladásos) bántalmaknál, miként azt, fájdalom! számos folyóirat majd minden lázas, avagy láztalan kóros bántalmaknál ajánlja. Minden érvágásnál nélkülözhetetlen szükséges egy képzett állatorvos tanácsának kikérése, mert hisz, neki van biztos tudomása róla, hogy mikor, és minő kórfolyamokban, s ennek mely szakában ajánlandó az érvágás; ezt csakis szakértő, vagy legalább az állatgyógyászatban jártas egyén határozhatja meg; miután minden érvágásnál mindég megkivántatik annak tudása is, hogy valjon az állat szilárd, avagy petyhüdt szervezetü-e? emellett milyen koru? nemü? az érütések száma? az állati melegség mily fokon van? stb. Ezen körülmények határozzák meg a vérnek kivételét mennyiségileg, melyeknek figyelembe nem vételével állatainkat semmivé tehetjük.

A mi azon állítást illeti, hogy a lobos folyamatokat a vérben levő rostanyag tulságos szaporodása idézné elő, ez egy régi hitben gyökerező tévtan, mely önként elesik, mivel ma már az egész tudományos orvosi világ előtt be van bizonyítva, hogy a vér-rost megszorodása nem előzi meg a lobos folyamatokat, hanem a kór folyama alatt fejlődik ki.

Ezek után nem azt akarom állítani, mintha az érvágás bizonyos kórfolyamoknál s ezeknek is meghatározott időszakaiban kiválólaválható ne lenne; de mindég nagy figyelemmel, s nem oly nagy mérvben alkalmazandó, mint azt hazánkban igen sokhelyt teszik. Csaknem bizton állíthatom, hogy az állatgyógyászatban, sőt az embernél is, midőn nemcsak a lobos betegségeket, hanem még a láz nélkül is érvágással kezeljük, több halálesetet okozunk, mintha hasonlószerű (homeopathis) gyógymód szerint bántunk volna el.

Azon reményben zárom be soraimat, hogy gazdáink több éven át szerzett állatorvosi tapasztalatomnak hitelt adva: az érvágást csakis elkerülhetlen esetekben s akkor is szakértő tanácsának kikérése mellett fogják óvatosan alkalmazni.

Reich Albert.

TÁRSALGÓ.

Erdélyi gazdasági egyesület.

I.

Választmányi ülés jan. 3. 1870.

(Folytatás).

14. Olvastatik alelnök Tisza László folyamodványa, melyben az egylettől 10,000 o. é. frt. névértékű urbéri kötelezvényt kér egy évre kölcsön, évi 6%-os kamatnak — az egylet kívánsága szerint — egész-, vagy félévenkénti pontos fizetésére, s a határidő elteltével a kölcsönzött kötelezvényeknek illető szelvényeikkel együtt — természetben való visszafizetésére kötelezvényt magát; addig pedig biztosítéki jelzálogul saját és neje nevében lekötött Kolozsvárt a szentegyház utczában 487 sz. a. fekvő, s a folyamodványhoz mellékelt okmány szerint minden tehertől teljesen ment házáat. — Miután alapszabályaink az egyleti vagyónra felvigyázást s annak lehető gyümölcsösztetése körül teendő intézkedéseket a választmányra bizzák; a választmány pedig a kért kölcsönt a lekötött jelzálog mellett teljesen biztosítva látja: a kért kölcsönt egy évre 6%-os évi kamattal előleges lefizetése mellett megadatni határozta, oly hozzáadással, hogy az egyleti ügyvéd közbejöttével készítenő formaszabály szerinti törvényes kötlevelnek s a kérelmes költségén kiállítandó betáblázási okmányok beadása után, a pénztárból elnöki utalványozásra adassék ki a kölcsön vett 10,000 frt névértékű urbéri kötvény.

15.) Galgóczy Károly tagtárs, mint a dohányjövődéki szakkérdések felől véleményadásra kinevezett bizottság elnöke jelenti, hogy nevezett bizottság a rendelkezésére álló adatok felhasználásával, tehetsége szerint igyekezett megbízatásában eljárni; de a kéznél levő adatokat teljesen elégteleneknek tartja arra nézve, hogy azok nyomán a magas miniszt. illető szakosztályához alapos véleményt lehetne felterjeszteni. Mivel azonban a bizottság tudtára Erdélyből mostanig e szakkérdésekre válasz sehonnan sem küldetett; s mivel a dohányügy a mezőgazdaság és államháztartásban sokkal jelentékenyebb tényező, semhogy annak fejlődését és felvirágzása eszközeit minden oldalról meg ne kellene vitatni: felkérik a választmány, hogy ezen gazdasági iparággal foglalkozó birtokosok részéről a szükséges adatok beszerzésére nézve újabb is intézkedjék, mert az 1870-diki költségvetés tárgyalása elhalasztatván, a begyülemelő adatok egybeállítására még elég idő maradt. — Az indítvány elfogadtatik s tanár Nagy Ferencz, Galgóczy Károly és titkár személyökben a megkívántató adatok beszerzésére, s ezek alapján véleményadásra újabb bizottság neveztetik ki.

16.) Indítványoztatik, hogy a választmányt a szakosztályoknál künlevő ügydarabok rendbehozataláról gondoskodják. — Számbavételükkel a titkár bizatik meg.

17.) Pénztárnok headja mult év szept., okt., nov. és deczembr. havairól készített pénztári kimutatást; eszerint a mult augusztus hóról áthozatott:

65 drb. aranyban à 5 frt.	. . . . .	325 ft.	— kr.
készpénzben	. . . . .	3	" 77 "
összesen	. . . . .	328	" 77 "

(Folytatása következik.)

Levelezés.

Kolozsvár, 1870. január 14.

A hörcsög és egér mult évi pusztításai általánosan ismeretesek.

A mult évben a hörcsög törökbuza vetéseinkben sok kárt tett, sőt arra is kényszerített, hogy nagyobb részét félérten megszedjük, mert különben csak dézmát vivénk vala haza földjeinkről. Az egér is segítette nagyobb társát ezen pusztító munkában, de ez még többet tett, mert némely szénafüvet annyira lerágott, hogy bizony kaszára nem leve szükség.

A tél eddigi minősége mi kilátást sem nyújt arra, hogy a mezei gazdának e kellemetlen vendégei a természet útján kipusztuljanak; ha tavaszkor földjeinken őket elevenen találjuk, mit teendünk pusztításukra? mert hogy eredménnyel vehessünk ezen állatok jelenlétében, erről szó sem lehet. A mult évben csak keletkezvén, oly pusztítást okoztak, hogy sokáig fog emlékezetünkben lenni; az idén, ha nagyobb része életben marad, csak szalmát és kórét viszünk haza, ha bátorságunk is lesz vetni. Mit tegyünk tehát e csapás ellen, ha a természet hatalma minket cserben hagy? Hordjuk össze tapasztalatunkat, véleményünket, de idején, nehogy elkéssünk, és kérjük fel gazdasági egyleteink földmívelési szakosztályait tanácsaik szives közlésére.

S z e n t g y ö r g y i.

Alvincz, 1870 jan. 16.

Az időjárás folyvást tavaszi, gyakori esőzésekkel, éjjeli fagyásokról szó sincs, hó a távoli havasokon is ritka, a meleg esőzések az őszi vetéseket nagyon megrongálták, jobban járt a hanyag, mint szorgalmas gazda. A Maros árja tartós nevedésben van; gyümölcsfáink rakvák hernyófészkekkel; gyümölcsünk, kivált az alma és szilvafán sok, csak majd a tavaszi fagy ne árton neki; mi ellen jó óvszer a fák gyökeit hóval megrakni, mi a korai tenyészetet akadályozza. (Magyar P.)

Kolozsmegye, felsőkerület, 1870 jan. 20.

Ugy hiszem, nem szükséges hosszason fejtegetnem, mennyire elkerülhetetlen, hogy a gazdá pontosan tudja: melyik földjének mívelése mennyibe kerül? mennyi hasznot hajt? minő házi állatai után mennyi a költség, mennyi a jövedelem? stb. mai időben ki számítás nélkül dolgozik, bizonyosan belébukik.

A napszámnak a közelebbi pár év alatt, kivált a vasútépítő vidékeken, hallatlanul magas (a régihez képest két-háromszoros) ára miatt hasznosabbnak mutatkozik, ha a gazda állandó számu, annyi rendes cselédet tart, mennyivel földjeit napszamosok segítségével nélkül megmíveltetheti s egyéb előforduló munkákat végeztethet. Ezen körülmény ösztönzött arra, hogy az idénre szokottnál nagyobb számmal felfogadott béreseim fizetését egészen készpénzre változtatva, kiszámítsam. Számításom alkalmasint gazdatársaimat is érdekli; imé:

Egy béres egész évi fizetése: készpénz 50 frt; 20 kis véka törökbuza 64 krjával = 12 ft 80 kr; 17 kis véka rozs 88 krjával = 14 ft 96 kr; 3 kis véka buza (a három sátoros innepre) 1 ft 98 krjával = 5 ft 94 kr; 1 véka törökbuzaavetés, én szántatom és adok magot, ő kapálja, ugy számítom, mintha harmadában míveltetném s kapnék részemben, földem után 13 véka szemet, ennyit adok én neki munkáján felül; a

13 véka törökbuza 50 krjával = 6 ft 50. kr; félvéka kenderföld 2 frt; 15 font turó 15 krjával = 2 ft 25 kr; 25 font só 1 ft 5 kr; 4 font szalonna 1 frt; 1 pár csizmára 6 frt; 2 pár talp 1 ft 40 kr; 6 gypju = 6 frt; 1 malacz 5 frt; 1 $\frac{1}{2}$ veder pálinka (a szokott pálinka porciók helyett minden hónapra 1 kupa pálinkát adok ki egyszerre) 1 frt 60 krjával = 2 ft 50 kr; 3 szekér ág 6 frt; összesen 123 frt 40 kr. o. é.

Egész évre, a vásárnapokat és innepeket leszámítva, esik 306 dolognap; ebből 7 hónapot ápríl—október, mint a me-lyekben hosszabb a nappal s drágább a munka bér, 50 krjával számítom, kerül 176 dolognap 88 frtba. Novembertől márczius végéig, erre az 5 hónapra, 130 dolognappal 40 kr. napibért számítok, teszen 52 frtot; összesen 140 uj frt. Eny-nyit kellene költenem, ha napszámossal dolgoztatnék a rendes cseléd helyett.

Ugyde kiadok 140 frt helyett csak 123 frt 40 krt, hasznom van tehát minden egyes béres után 16 frt 60 kr. Vagyis kerül nekem egy béresemnek minden egyes napi tar-tása egyre-másra 40 uj krba.

Örvendenék, ha gazdatársaim is hasonló számításaikat közzétennék; kölcsönösen sokat okulnánk belőle. r.

O.-Szilvás, január 24. 1870.

Az újévben, kölcsönös szerencsekívánatunk után, óhajtá-saink közé tegyük azt is, hogy: adjon Isten valahára tisztessé-ges telet, fagyot, s utána jó tavaszt, nem sok esővel! ez azt hiszem mindnyájunk óhajtása.

Vidékünkön mult év october 21. óta, kivéve 10—15 na-pot, vagy nappal, vagy éjjel esett az eső; e miatt annyira át van ázva a föld, hogy útaink tökéletes járhatlanokká lettek. A ki föld-csuszamodásokat nem látott: tessék ide úszni s lát-ni fog eleget; martok lettek oda, s martok állottak elő. Ha-tárunk földje nagyon ritka föld, ezért nem vastag, hanem in-kább gyakori és vékony trágyázást kíván; nagyon sajnosan ve-szem észre naponta újabb, meg újabb helyen, hogy a kezelé-sem alatti szép — noha tagosítatlan táblák — tetejéről, a föld ritkasága miatt, a mivelt trágyázott felréteget hogy seprí le a sok eső. Gondolkoztam: mit tegyek ennek meggátlására; azt gondoltam, hogy ha csinálók helyenkint egy-egy kis vízfolyást, czéломat elérem; ekével barázdát huzni jónak nem láttam, sze-kérrel tettem meg kísérletemet, még pedig kötött kerékkel s nem lefelé, hanem csapanyólag; czéломat így sem értem el. Végre eszembe juta, hogy talán a polyva legjobb lenne, s be-terittem tehát a szükségelt helyeket polyvával; örömmel lá-tom, hogy czéломat elértem, még pedig úgy, hogy a kiterített polyvát a juhnyájjal összejártattam; a felázott földbe a poly-vát belétaposták s a sok nyom a vízfolyást felfogta, a polyva pedig a laza földet összetartja és ha mégis vízfolyás keletke-zik valahol, a polyva egy-egy kis gyökér, avagy más egyéb-ben megtolul s a vizet szétveti. Ezen eljárást ajánlom mások-nak is, kiknek szükségök van reá.

Ilyenkor az ideje a gazdasági eszközök kiigazításának, mivel trágyázni nem lehet az iszonyu sár miatt; én legelőbb is a szekereket vettem elő. Utána néztem, mi törött el legtöbb a nyár folytán; jegyzékeim mutatták, hogy rüdfő, járom-bélfá és alfa; egy épületet kulcsoltatva össze, ettől maradtak darab kulcs-vasak; ezekből csináltattam rüdföket. Minden csinositás nél-kül a rudra illesztettem; a járom beférésére szükséges hely megadására, annak rendje szerint meghajtottam; az első végé-

re, hogy az ökröt meg ne sérthesse, meghajtást csináltattam; a rudra két srófszeg által foglaltattam, az első srófszegnek a tetejébe karikát alkalmaztam a kötő-láncz szükségére: imé itt van az eltörhetlen rüdfő!

Jármat, persze! vasból csináltatnom nem lehet, de lehet az alfát és a bélfát spáring-vasból készíttetni: az igaz, nem néz olyan szépen ki, mint a Kolozsvár környéki kihajtott bélfá, de én inkább a czélszerűséget s kevesebb költséget nézem. Össze-hasonlítva egy tökéletes fakészlettel ellátott béres jármat egy vaskészletű járommal alig 4—5 font suly a különbség. Készí-tési módja: a járomba, a hol a bélfának kell a hely, csakis olyan vésést adok, a melyen a spáring-vas kiférjen; az alfa gyanánt készített résznek újra csak olyan lyukat adok, hol a spáring-bélfá kiférjen, a bélfának alól egy kis gombot hagyok, felül lyukakat csinálók, hogy szükség esetében a jármat na-gyobbra vagy kisebbre vehessem. Ez az egész mesterség, és én meg vagyok elégedve vele.

Nincs a világon különb takarmánya a gazdának, mint a répa; éghetetlen, esős időben nem rothadó és minden állatnak kedvencz takarmánya. Én 1867-ben egy olyan rétet törtem fel, a mely, mint kaszáló, adott jó terméskor 25—30 szekér sá-tés szénát, termett rajta 186 béres szekér répa. A répázás után a marha minden, csaknem elhányni való takarmányt meg-eszik; nálam rendszeren van egy nagy deszka láda, ezt tele vá-gatom, megsózom és másnapig úgy áll; akkor oda adok min-den pár ökrnek két nagyvékás cseberrel, utána mindjárt va-lami gyenge kóstot, s gyönyörködve nézem, hogy feleszik azt is; újra mondom tehát: répa nélkül nincs gazdaság! aljat jót vetek marháim alá, ezt a répától származó hig ürülék átjárja, rakásba rakatom s 3—4 hét alatt trágyadombom van; csak-hogy a trágyadomb kihordásához különb tél szükséges, mint a mostani.

Hogy a drága bolti répamagot ne vegyem, rendszeren ilyen-kor, tél közepén, kiválasztok kellő számu, ép, meglehetősen nagy-ságu, nem fás répát; tavasszal jó korán egymástól 3 lábnyira a földbe teszem; mikor szarát hajtott, karóhoz kötöm és rend-re, a hogy érik a magja, leszedem; ezen eljárással minden év-ben 70—100 répáról jó csiraképes 2—3 véka magot kapok. Termesztésére, ha lehet, mindég alatt fekvő helyet választok; különösen tapasztaltam, hogy a friss töretű gyepet nagyon sze-reti; azt is tapasztaltam, hogy ha egy hüvelyk földnél több ta-karója van, nem kél ki; ép azért a friss szántást előbb meg-terhelt vasboronával elboronálom, azután szórva bevetem répa-maggal és újra keresztbe könnyű boronálást adok neki. Midőn kikelt s csak két levelében van, először kapáltatom, ez a mun-kája legkényesebb; mivel egy tokban 5—7 mag van, mi ha nem is mind, de legalább fele kikél, és így egy csomóban 4—5 szál répa van; én csak egyet hagyok, a többi kitépem; s ezen első kapálás után már 10—14 napra tányérnyi a levele. Mi-kor látom, hogy kezd gazosodni, kapáltatom másodsor és ek-kor egy kis földet huzatok körülötte; harmadik kapáláskor szélső, nagy, már csaknem a földreérő leveleit leszakítom, czi-káját nem bántva, újra földet huzok körülötte; végre, mikor eljött az ideje, kiásom s haza hordom. Mióta így mivelem, so-ha répa nélkül nem vagyok. Azt is tapasztaltam, hogy a répa-mag sokkalta inkább kicsirázik és meggyökerezik a földszínen fent, mint csak 1 hüvelyknél mélyebb takaró alatt is.

Albert Lajos, gazdatiszt.

Cserhalomtáj, jan. 22-én 1870.

Telünk sehogy sincs. Tavaszi napfényes napjainkat ismételve esőzök váltják fel. A kakasmandikó márcziusi pompájában díszleg. Őszveteink folyvást épülnek; szépek. Az igrás erő a kost javát fogyasztja, a nélkül hogy hasznát lehetne venni. Trágyáról szó sincs. Tüzi fát is alig hozhatni. A sár feneketlen. Falvaink fát Somkereken vettek inkább, de a szentandrásí vámon inneniek azért se hozhatnak, mert a vámon 2-or kell árukat megfizetni, pedig pénzforgalom semmi. Évente első országos vásárunkon Sajó-Udvarhelyt se volt 20. 21-én semmi vásár. Vágómarhát is szeszgyárakba, hizlalóba vásároltak keveset mézárások és szeszgyárások. Idegen vásárló egy se jelentkezett.

A népszámláláson átestünk, az eredmény megdöbbentő. Falvaink teljesen elszegényedvők megyei területen. A létező igrás-erő alig képes a határnak $\frac{1}{3}$ -dát megmivelní. Haszonmarha majd semmi. Tehát trágya készletre gondolni se lehet.

V. E.

Egerpatak, 1870. január 24.

Tisztelt szerkesztőség! Az újév nálunk is sárosan köszöntött be s folyvást lanyhán viseli magát, csaknem naponta esik és havaz; roppant mély a sár, az utak megromlottak, a közlekedés megnehezült, mi miatt a vásárok sem eléggé látogatottak, s a forgalomban általában kevés élénkség mutatkozik; hanem megindult ma a Nemere szele s irgalmatlanul fagyolni kezdte a földet, csak egy pár nap így viselje magát, a sártól megszabadulunk.

Egy télen a faszüke érezhetőbb nem volt mint ezen, mi nek oka részint a szánút hiányában, részint a múlt nyári rendkívüli időjárás folytán a mezei munkával folytonos elfoglaltatásban s számtalan sok más akadályban keresendő, de tulajdonképpen okát a faszükeinek abban vélem, hogy több község a rendetlen kezelés miatt kifogyott erdeiből, némely községek pedig, melyek czélszerű gazdálkodás mellett fával még hosszason elláthatják magukat, okulva több rosszul gazdálkodott falvak bajain, oly megszorító intézkedésekhez nyultak, melyek a fa kivitelét a községből nemcsak hogy korlátozzák, de szinte lehetlenné teszik; ily módon nem lehet csodálkoznunk, ha egy német öl fát, (hasábjának hossza 4 láb) 8 o. ért. frttal kell megvennünk, mit ezelőtt csak néhány évvel 8 váltó forinttal s alább is megvehettünk.

Ennyit a tűzifa szükéről, de azt kérheti az olvasó: hát miként állunk az építkezési fával? bizony ezzel sem állunk sokkal jobban, habár kevésbé érezzük az ebbeli hiányt, de igen is sajnos tapasztaljuk az árak aránytalan emelkedését az ezelőtt csak pár évi árhoz viszonyítva; olyan rakó boronáért, melyet eddig 40—45 krral megvehettünk, most 1 ft, 1 ft 20 krt kell fizetnünk; egy szál deszka 2 $\frac{1}{2}$ német öl hosszú, foka egy hüvelyk s 15 hüvelyk széles, eddig 35—40 kr., most 70—80 kr.

Valóban ha elgondoljuk, hogy egyetlen keresetforrásunk a mezőgazdaság levén, s az is még mindig a régi lábón áll, természetmencinket is közlekedési eszközök hiányában csak a kebelben egymásnak csekély áron árusíthatjuk el, az élet fenntartása pedig naponta terhesebbé válik: méltán csüggedés szállhatna meg lelkünket, ha nem biztatna a remény, hogy a közel jövőben út nyiland anyagi viszonyaink fejlesztésére.

Őszveteink elég szépek volnának, ha itt-ott az egerek rendkívül sok kárt nem tettek volna. Márk István.

Mező-Kovácsháza jan. 24-én 1870.

Tisztelt szerkesztőség! Kiváló előszeretettel tanulmányozom és művelem a pomológiát. Örvendek, és hazai pomonánk nevében köszönettel veszem, hogy a t. szerkesztőség a gyümölcsészet terén működésének az „Erdélyi Gazda“ hasábjait megnyitni sziveskedik.

Csak kezdő vagyok még magam is a gyümölcsészetben.

A mit e részben tudok, a véletlennek és saját szorgalmamnak köszönhetem. Idősebb gyümölcsészeink elfelejtették, vagy elmulasztották utódokat nevelni magoknak, kik aztán, ha ők elfáradnak, elhallgatnak és pihennek, helyettök sikra szálbatnának, tovább folytatandók a megkezdett munkát.

Ugy látszik pedig csakugyan, hogy idősebb gyümölcsészeink napjainkban egészen elhallgattak. Nevökkel irodalmunkban csak elvétve találkozunk; pedig most, midőn nyugat népei egymással versenyezve óriási lépéseket tesznek a gyümölcsészet terén, inkább, mint valaha, szükségünk volna, hogy a művelt népek előtt, az e terén elmaradásunk szégyenletességét járta-sabb kezek takargassák.

Arról, hogy mi nyugat népeivel a gyümölcsészet terén versenyezhesünk, számunk kicsiségénél fogva is le kell mondanunk. Ismerek egy, különben jeles francia gyümölcsészeti folyóiratot, melyet egyik első rangú belga gyümölcsész indított meg, de, daczára annak, hogy 36 millió francia van; daczára annak, hogy a francia nyelv a világ diplomaticus nyelve; mégis az előfizetők csekély száma miatt meg kellett buknia.

Nekünk, fájdalom! nem lehet gyümölcsészeti folyóiratunk.

Miután azonban a gyümölcsészet egyik elvitázhatatlanul sok hasznot ígérő ága a gazdaszatnak, melynek közlönyeit hazai közönségünk is kezdi már pártolni: igyekeznünk kell legalább a gazdaszati közlönyekben szemmel kísérni a külföld gyümölcsészeti törekvéseit; haladni az e részben szerencsésebb népek által megkezdett és elegyengetett úton s hasznunkra fordítani a gyümölcsészet vívmányait.

Hazánk mind fekvésénél, mind légmérsékleténél, mind talaj minőségénél fogva kitünően alkalmas a gyümölcs tenyésztésre; csak akarnunk kellene, és a világ legszebb gyümölcsös kertévé varázsolhatnók.

Vannak német városok, — pl. Würtembergben, — hol a lakosok a határukban természetett gyümölcsért évenként száz ezereket vesznek be; miért ne tehetnénk mi is legalább annyit, hogy nagyobb városaink piacairól eltűnjék ama sok fanyar és izetlen gyümölcs, — milyenekkel ott nyaratszaka találkozunk kell, — s helyet adjon a nemesebb fajú gyümölcsöknek?

Ha népünk lelkesedve kapkod minden silányság után, mihelyt az a neve, hogy gyümölcs: mennyivel inkább fogyasztaná és fizetné a jó gyümölcsöt, mely napjainkban még csak magánosok, csak a gazdagabbak asztalait díszíti, mint ritkaság?

Ezt kellene egyelőre czélul kitűznünk. Később, — talán? — ha ezt elértük, gondolkozhatnánk arról is, hogy gyümölcsbeni bőségünket távolabbi vidékeken is értékesíthessük.

Miként lehetne e czélunkat megközelítenünk? e tárgybani nézeteimet, a mint csekély tehetségemtől telik, szivesen elmondom az „Erdélyi Gazda“ hasábjain.

Honfuii üdvözléttel

Bereczki Máté.

Pata, 1870. január 25.

Bátor vagyok egy kis figyelemre méltó s általam tapasztalt tárgyra az olyan gazdákat figyelmeztetni, kik ezen eljárást még nem gyakorolták; a kik pedig próbálták, azok ugy hiszem helybenhagyják, a mit állítok. Az öszvetések, melyek elején voltak vetve, a folytonos esőzések, mondhatni meleg időjárás következtében eddigelő is nagyon megritkultak, s egész kiveszésőktől tartani lehet, mert szinte 1 lábnyi vastag a hó, mi egészen fogytalan és vizes földre esvén, alatta könnyen kipálhat a vetés. Az ilyen vetésekre nézve, melyeken a hó vastagon áll, kivált észkos helyeken, ajánlom, hogy reggel, mikor a hó kevésbé meg van fagyva, apró marhával, juhval meg kell jártatni; ezáltal a hóban lyukak támadnak, a vetés kigőzölgésre nyilást kap, s a kipállást eként megakadályozzuk. Egészen, előre-megfagyott földön levő vetéseken is, sikeres eljárásnak bizonyosodott ez, kivált ha a hó még márczius felé is fedí vetéseinket. Időjárásunk jóforma hóesés után is langy; jó eredményü tavaszt bajos remélenünk, mert a langy telet hideg tavasz és hűvös nyár szokta felváltani.

Seres István, bérnök.

Kolozsvár, 1870. január 30.

Olvasván a hivatalos lapban azon árlejtési hirdetőményt, melyet a földmívelési miniszterium a kolozsmonostori uradalmi csűrnek gazdasági tanintézeté alakításáról tett közzé*), megnéztem a k. mérnöki hivatalnál a leküldött építési terveket; nagyjában e lapok olvasóival is meg kívánom ismertetni.

Kagerbauer és Debreczeni, kolozsvári építész urak mult nyáron készített és felküldött tervét a miniszterium Frey és Kauser pesti építészekkel némileg átalakította, részben nagyobbra vétette s főleg az országút és város felőli homlokzatokat csinosabbra tervezette.

A gazdasági tanintézetnek lesznek pincze-szobái (souter-rain), földszinti része és első emelete, ugy, hogy távolról két emeletesnek fog látszani.

A pincze-osztályban lesz a cselédség, szakács lakhelye, konyha, éléskamra, fatartók, pinczék, fürdőhely és hátul egymásba nyíló két nagy ebédlő.

Földszint lesz az igazgatónak 4 szobája, hozzávaló konyha, kamra és cselédszobával; a vegytanárnak 3 szobája, hasonlólag konyhával stb. egybekötve; iroda, intézeti szolga lakka, vegyészeti szoba; hátul 1 nagy tanterem s emellett két oldalt 2 gyűjtemény hely.

Első emeletre van tervezve a benlakó növendékeknek 4 szoba: kettő 11—11, kettő 20—20, összesen 62 tanuló számára; lesz itt ezenkívül 3 mosdóhely; hátul egy tanterem, egy gyűjtemény hely és 1 olvasó szoba.

Az épület egy egyenes kereszthez (+) hasonlít; ott, hol a két vonal egymást vágja, lesz egy kis aszfalttal beöntött udvar; az udvar alá pinczék esnek; az emelet belső felén kerek folyosó fut végig. A főhomlokzat hossza (az országút felől) 12 öl; a tanintézet egész hossza, (a hegygyel párhuzamos irányban) 25 öl, szélessége 18 1/2 öl.

Csak egy észrevételem van rá: elég lesz-e 3 tanosztály számára 2 tanterem? — ó.

Lapszemle.

Az alább olvasható sorokat a „Gazd. Lapok“ 3-dik számából vettük át. Ez a „nyilatkozat“, melyet 22 év óta fenn-

*) Lásd mai számunkban.

álló legidősb szakkölönyünk saját tapasztalásából kénytelen tenni, oly hiven festi az „Erdélyi Gazda“ állapotát is, mintha csak mi irtuk volna; a vidéki levelezők számára készült „utasítás“-t ajánljuk saját tudósítók figyelmébe követendő példánnyul.

„Ugy látszik t. levelezőnk is restelli azon apathiát, mely a gazdaközönségben a kölcsönös okulásra oly kívánatos közlékenységet egy idő óta mintegy megdermesztette. Pedig mennyi közleni való lehetne minden gazda köréből a termelési állapotok és szerzett tapasztalatok tekintetéből!

Nézetünk szerint egy korszerű, s igazán hasznos mezőgazdasági organumnak hivatása nem csak abból áll, hogy tartalmas értekezésekkel s alapos tapasztalásokkal terjeszszze, bővítsse a gazdasági ismereteket; hanem áll abból is, hogy a hazában szerte lakó gazdákat minden vidéknek termelési állapotjáról, időszaikonkint híven és röviden értesítse.

Az által ugyanis, ha egy ily organumban a mezői gazdák az ország minden részéből híven értesítenék magukat arról, hogy a termelés, meg a gazdasági conjuncturák általában miképen állanak: kereskedelmi tekintetben olyatén önállást szereznének maguknak, mely szerint eladásait mindig combinatiók alapján intézhetnék, holott különben az ország termelési állapotának nem tudása miatt, számtalan esetben károsodhatnak.

E meggyőződéssel több ízben felkértük a t gazdaközönséget, hogy lapjainkat gazdasági tudósítások beküldése által, hazánk minél több részéből gyámolítani, s a nagy hasznu kölcsönös értesülést megalapítani sziveskednének.

Legyen minden megyéből csak két-három egyén, ki a közérdek kedvéért és saját haszna végett, rendes gazdasági tudósítások beküldésére szilárdan eltökéli magát, a cél már jóformán meg lenne közelítve.

Hogy pedig az adandó tudósításokban tervszerűség, egység, rövideg és egyenlőség legyen, a következő formát és felosztást indítványozzuk:

Az évet három tudósítási időszakra lehetne osztani. Elsőszakba jönne: január, február, márczius, április és május; másodikba: június, július, augusztus és szeptember; harmadikba: október, november és december.

Az első időszak tudósítási pontjai lehetnének:

- a) a juh és szarvasmarha kitelettése, a bárányozás;
- b) az őszi vetések kitelelése, a repcze állása;
- c) a tavaszi vetések végzése és azok mutatkozása;
- d) a gyümölcsfák és szőlők állapota s igérkezése;
- e) a rétek fű-állása; kilátás a szénatermesre; végül:
- f) általános észrevételek, melyekben a tudósító saját nézetét és észrevételeit mondhatná el a gazdasági dolgok állásáról saját vidékén.

A második időszak tudósítási pontjai lehetnének:

- a) juh és szarvasmarha állása; gyapju-nyírás;
- b) szénatakarítás; takarmány mennyisége és minősége a mult évi terméshez képest;
- c) aratás; a termés minősége mindenféle őszi és tavaszi veteményeknél;
- d) a szűret mutatkozása;
- e) általános észrevételek.

A harmadik időszak tudósításai végül volnának:

- a) miképen fizettek az őszi és tavaszi mindennemű ter-

Melléklet az „Erdélyi Gazda” 2-dik számához.

mények külön-külön; vajon a múlt évhez képest a termés szűkebbnek vagy bővebbnek lehet-e tekinteni?

b) miképen termett a szőlő, milyen a bor, s a múlt évhez képest szűkebb, vagy bővebb-e a termés?

c) az őszi vetések miképen hajtottak végre, s hogyan mentek tél alá?

d) a juh és szarvasmarha el van-e általában látva elegendő takarmánnyal, s minő állapotban mennek teletetésre? végül:

e) általános észrevételek.

A piaczi forgalom és a terményárak — természetesen minhen időszakban külön képezik a tudósítás tárgyát.

A gazdasági tudósítások ily alapra fektetve, s az ország minél több vidékéről szorgalmasan beküldve, csakhamar oly jelentőségre emelkednének, hogy belőlük az egész gazdaközönségre tetemes haszon hármozhatnék.

A gazdaközönségtől függ: előadott indítványunknak életet kölcsönözni. A tudósítások beküldéséből származó postai költségeket szívesen viseljük, s a leveleket a „G. L.” (Erdélyi Gazda) szerkesztőségének bérmentetlenül kérjük küldeni.

Arlejtési hirdetmény a k.-monostori gazd. tanintézetre.

A földmivelés, ipar- és kereskedelemügyi m. k. ministerium a kolozs-monostori uradalmi csürnek egy országos gazdasági tanintézeté leendő átalakítását határozta el.

Ezen építménynek vállalkozás útján biztosítása végett 1870. évi február 25-én délelőtt 10 órakor a fentnevezett ministerium földmivelési osztályában (Pesten, aldunator 2. sz. a.) szóbeli és írásbeli ajánlatok elfogadása mellett nyilvános árlejtés fog tartatni.

Az építkezési költségek következően számjelzetek:

1) Kőmives munka, földásás és földbontás	33607 frt 42 kr.
2) Kőfaragó munka	3600 " — "
3) Ács munka	7900 " — "
4) Asztalos munka	4790 " — "
5) Lakatos munka	1400 " — "
6) Mázoló munka	580 " — "
7) Üveges munka	860 " — "
8) Cserépfedő, cserepes, bádogos öntött vas, szobafestő, fűtési készülék	7558 " 60 "

Összesen: 60,296 frt 02 kr.

A tervek, költségvetés, árlejtési általános és építési különleges feltételek a mai naptól kezdve megtekinthetők a földmivelés, ipar és kereskedelemügyi ministeriumnak földmivelési szakosztályában, és Kolozsvárt a királyi mérnöki hivatalnál a hivatalos órákban.

Felhívtnak a vállalkozni szándékozók, hogy a fent kitett határidőre, az előirányzott összeg után számítandó 5% bánatpénzzel ellátva, a kitzűtt helyen vagy személyesen jelenjenek meg, vagy pedig jogérvényes írásbeli ajánlatukat az 5% bánatpénz csatolása mellett ideje korán küldjék be.

Az írásbeli ajánlat mintája a következő:

Írásbeli ajánlat.

Alulírt (helyneve, lakós és építész) ezennel kijelentem, hogy a földmivelés, ipar és kereskedelemügyi magyar királyi ministerium által kibocsátott árlejtési hirdetmény értelmében

épitendő kolozs-monostori gazdasági tanintézetre vonatkozó terveket, költségvetést, általános és részletes feltételeket láttam és teljesen megértettem, és ezen vállalatot az előirányzott összegtől számítandó . . . . %-nyi leengedés (vagy felemelés) mellett teljesíteni magamat kötelezem.

Mellékelve beküldöm a meghatározott bánatpénzt osztr. ért. . . . . forintban.

Vagy:

Mellékelve beküldöm a . . . . . kir. adóhivatal által kiállított bizonylatot, mely szerint a meghatározott bánatpénzt megőrzés végett letettem.

Kelt Pesten, 1870. január 17-én.

A földmivelés, ipar és kereskedelemügyi m. k. ministeriumtól.

Egyveleg.

* (Gyász h ir.) Gr. Bethlen Farkas Küküllőmege felső választó-kerületének képviselője f. hó 22-én, 57 éves korában hosszab betegség után Pesten jobb létre szenderült. Az elhunyt már 1848 előtt valamint az 1848/9-i mozgalmak alkalmával tevékeny részt vett a közügyekben, 1861-ben Küküllőmege főispánja volt, miről azonban a provisorium beálltával azonnal lelépett. 1865-ben és 69-ben a magy. országgyűlés képviselőházának tagja volt, s több bizottságban, de különösen a pénzügyekben szakértőleg működött. A nemzet benne egy rendithetlen jellemű, derék hazafit, a tudomány egy fáradhatlan, buzgó statisztikust és tapasztalt elméleti és gyakorlati képzettségű gazdát veszített. Hült tetemeit január 24-én helyezték a kerepesi temetőbe. Békében nyugodjanak porai!

* A répa levél berakására sóval és krétával Heiden következő módot ajánl: 1 mázsa répa levél egy gödörben szétterítve, rá 1 font krétát és félfont sót szítálunk. Erre ismét 1 mázsa levél, továbbá kréta és só jó az előbbi mennyiségben, s így. Most jól letapossuk, s midőn a gödör 3 1/2 lábba megtelt s ismét jól letapostatott, a gödörben a levelet földdel borítjuk bé. Jó takarmány, tejelő marháknak.

* A testsúly különbség élő és leölt állapotban, vagy az u. n. élő- és vágósúly a sertésnél sokkal csekélyebb, mint más hizó állatainknál. Dr. Rhode gyakori tapasztalata szerint jól kihizott állatnál 100 font élősúlyra számítandó:

3 font vér,
2 1/2 font üresbél és gyomor,
3 font szív, tüdő, máj, nyelv,
1 1/2 font hár és bélzsir,
76 font hús, szalonna és csont, tehát

összesen 96 font használható rész, s így az ölés által csak 4 font veszteség támad.

Az ölés veszteség emelkedik és pedig 5 1/2 fontig, nem egészen kihizott, fiatalon levágott állatoknál. Ha ehhez 3 font vért, bél, gyomor, tüdő, máj, tehát oly részeket számítunk, melyek a kolbászkészítésnél használhatók, s mintegy 5 1/2 fontot tesznek, az ölésveszteség így is csak 11 fontra megy. E számítás vegyük szigoruan fontolóra az adás-vevésben, hacsak csalódni nem akarunk.

Időjárás.

Január hó második felében, melyben többnyire a legnagyobb hideg szokott beállani, az idén is meglehetősen hideg idő járt, az éjszaknyugati és éjszaki légáram, mely a hólepte hegy-

ségeken áthaladván, még jobban meghűlt, a hideget, mely reg-
gelenként alig 3—4 foknyi vala, annyira fokozta, hogy január
28-án reggel 7 órakor a hőmérő a fagypontra alól 18 R. fo-
kot, január 29-én 7 órakor reggel pedig: 19 és $\frac{1}{2}$ R. fokot
jelzett, melynél nagyobb hidegünk az idén nem volt. 30-ikán
viradólág az idő megenyhült s 9° R. hidegnél finom hópelyhek
kezdtek szállingózni, mely egész nap tartott. 31-ikén viradó-
lag alig 5 fok hideg; délelben napfényen a hőmérő 0 fokot
jelzett; estvére kelve újból nagyon hideg, estve 10 órakor
már 12° R.

A turalgó szélirány e hó második felében az északi
vala, mely 2-szer északnyugatra, 3-szor délnyugatra, 4-szer
délkeletre változott. Az egész hó lefolytában derült nap volt:
3, borongó 5, borult 22, ködös 1. Az összes csapadék: 27 és
 $\frac{2}{10}$ par. von. magasságot ért.

A légsúlymérő állása a rendes álláson alól egy-két par.
von. ingadozott.

— Átalában január 25-kéig enyhe időnk volt, azóta a
tél teljes szigorral beköszöntött; ritka jó szánútunk van.

Kolozsvártt az utolsó öt évben a legnagyobb hideg R.
fokokban következő vala: 1865. évben február 15-kén reggel
7 órakor: 11 $\frac{1}{2}$ R. fok; 1866. évben január 2-án reggel: 14
fok; 1867. évben január 8-án reggel 7 órakor: 22 R. fok;
1868. évben február 18-án reggel: 10 és $\frac{6}{10}$ R. fok; 1869.
évben január 19-én 7 órakor reggel: 14 R. fok.

Piaczi árak.

Hétivásár Kolozsvártt, jan. 23 és 27-én 1870. Mind-
két vásár népes, gabona kivált 23-án sok volt; fa nagy meny-
nyiségben. (Az árak nagy véka után) tisztabuza, több, mint
máskor, az ára is kissé esett, 2 ft, 2 ft 10 kr; kétszeres 1
ft 30 kr; rozs 1 ft, 1 ft 10 kr; árpa nem volt; zab 70—72
kr; törökbuza, keresett, 95 kr, 1 ft; fuszujka 1 ft; borsó 1
ft 30—50 kr; káposzta nem volt; 1 véka murok 50 kr; 1
szál czeller 5 kr; egy koszoru hagyma 12 kr; 1 véka pityó-
ka 35—40 kr; 1 tyuk 35—45 kr; récze 35—40 kr; lúd
rűdegen 1 ft 20 kr; egy pujka 2 ft; szalonna mindég olcsó,
1 font 24—26 kr; nyúl, egész csomókban, dbja 70—90 kr;
1 mázsa széna 1 ft, 1 ft 20 kr; szalma, kisded szekér, 5 ft;
épületfa nem volt; tűzifa nagyon sok, egy kicsike szekér 3 ft
50 kr, 4 ft.

Marosvásárhely 1870. január 17-diki és azt meg-
előző napokban, Sárnapon országos vásárunk a lehető leggyen-
gében ütött ki, oka: hogy a nagy országotakból kitérő mel-
lékutak az eső miatt csaknem járhatatlanok.

Kis vékával számítva: Tiszta buza nagyon kevés 1 fr.
60 kr. Tavasz buza 1 ft. 30 kr. Rozs is kevés, a mi ritkán
szokott országos vásárlkor történni 75 kr. Törökbuza, nem a
legszárazabb 52 kr. Zab, nagyon sok volt, elébb rátartották,
később adták 38 kr. Alakor most is kapható volt 28 kr.
Árpa kevés 52 kr. Kendermag is kevés, csak a nyereszkezők
adták 95 kr. Fuszujka nagyon sok volt, nem válogatott 55 kr.
Egy véka pityóka, sok volt 28 kr. Egy véka murok 32 kr.
Czellert lehetett nagyon szépet kapni 3 kr. Petrezselyem cso-
mója 1 kr. Elkelt a három nap alatt barom, a czédulákból
itélve 925 darab. Egy pár jó jármos ökör ára volt haszná-
latra 260 fr. Egy pár hizlalóba való 200 fr. Egy vágni való
pár ökör 8 $\frac{1}{2}$ mázsa 200 fr. Egy vágni való tehén, borju
nélkül 55 fr. Egy éves ökör borju 25 fr. Egy pár szép há-
mos ló 320 fr. Egy font marhahús 18 kr. Egy font sertés

hus 20 kr. Egy pár hizlatt liba 3 fr. 20 kr. Egy tojás, na-
gyon sok volt 1 kr. A székelyektől egy 25 vedres kád, fenyő-
fából 1 fr. 30 kr. Egy fakó szekér, székely készítmény 4 fr.
Egy cserge (székely gyártmány) 7 fr. Egy kupa bor, jó asztali,
1868-ból 32 kr. Egy kupa pálinka, a város tartja haszonbérbe,
28 kr. Egy szekér széna, drága 10 fr. Egy szekér szén, se-
lyeiektől 9 fr. Egy szekér száraz búkfa 5 fr. Egy öl száraz
búkfa, hosszu öl 24 fr.

Marosvásárhelynek január 27-kén gyenge, nép-
telen hetivására volt, a rosz utak miatt; a mai fagy és hava-
zás beálltával jobb utakat és jobb hetivásárokat remélünk. Kis-
vékával: Tisztabuza, nem igen sok, ára mégis nyomott, 1 frt
55 kr. Gyengébb tisztabuza 1 ft 30 kr. Elegybuza (kétszeres).
95 kr. Rozs, ma sok volt 75 kr. Törökbuza a vásár kezdetén
55, később, délfele 52 kr. Árpa sok volt 80 kr. Zab is sok
és jó minőségű 40 kr. Alakor is sok 24 kr. Fuszujka, nem
válogatott, vegyes 50 kr. Egy pujka, ölni való 1 frt 20 kr.
egy hizott liba, mely 1 kupa zsirt ad, 1 ft 50 kr. Egy pár
szóp tavaszi csirke 65 kr. Egy tojás 1 kr. Egy kupa jó tej-
fel 35 kr. Egy véka pityóka 24 kr. Egy koszoru vereshagy-
ma 10 kr. Egy szál deszka, havasi, ma kevés volt 50 kr. Egy
szekér széna a selyeiektől 9 ft. Egy szekér tűzifa, kevés volt
5 frt. Egy öl száraz búkfa, hosszu öl, 24 frt! Egy szekér
széna, jó fajta 12 frt. Egy fok szesz olcsóbb, mint eddig 1
krral 7 $\frac{1}{2}$ kr. Szöllősy Sámuel.

Alvincz, jan. 16. Tisztabuza (kis vékával) 1 ft 60—
80 kr; elegyes 1 ft 20—40 kr; rozs 1 ft, 1 ft 10 kr; tö-
rökbuza 58—60 kr; zab 60—70 kr; alakor 45—50 kr; fu-
szujka 90 kr; murok 60, petrezselyem 65—70 kr; czeller 1
ft 80 kr, 2 ft; dió 1 ft; alma 1 ft; körtve 80 kr, 1 ft; bi-
valtej kupája 24 kr; tehéntej 16 kr; szalonna 30—40 kr;
írósvaj fontja 50 kr; disznóhús 20 kr; turó 32 kr; egy pár
csirke 40 kr; 1 liba 1 ft; 1 malacz 2 ft; egy bárány 4 ft;
egy récze 50 kr; egy hizott kappan 1 frt. Kelendőség silány,
faszúke nagy. (Magyar Polgár.)

Nyílt posta.

9) Ébner S. urnak. A „sertés tenyésztés“ időszakú jeles
czikk; jövő számunkban. 10) Dr. Császár urnak, helytt. „A
hold befolyása az időjárásra“ kezűnköz jutott; örvendünk becses
közreműködésének. 11) Cserhalomtájának. Szőlővesszőket,
míg a nagy hideg nem szűnik nem lehet utnak indítani; a gyökere-
sek márrégen mind le vannak foglalva, öszvesen mintegy 1700 db. volt.
B. M-t, miként mai számunkból látható, sikerült megnyernünk. 12)
G. J. Nagyenyeden. Becses levelet a borseprő sajtóról, jövő
számban közleni szándékozunk. 13) M. K.-nak, M. Szilváson. A
másik példány ügye el van intézve; a „nyílt levél“ kissé kényes ál-
lapot munkatársainkkal szemben, de ha kívánod, a jövő számban ben-
ne lesz. 14) Jenei K. urnak. M.-Vásárhelyt. Kívánságát telje-
sítettük; előfizetés a kiadó hivatalhoz még nem érkezett. 15) Sz. R.-nek,
M.-Vásárhelyt. A közleményeket óhajtvá várjuk, az alapszabályok
csak a levélben voltak. Fogadd szives szerencse kívánatunkat. 16) Sz.
J. urnak helytt. A tanúsított figyelmet köszönjük; a másik nem
került elő. 17) Bereczki Máté urnak, Mező-Kovács házá-
n. Üdvözljük első dolgozóztársunkat a Királyhágón túlról! oly jeles szak-
ferfi csatlakozását nagy nyereségnek tartjuk.

TARTALOM: Phylloxera vastatrix, (vége). — Gabonáink-
ban előforduló gaznemek. — Az érvágásról. — Társalgó: —
Választmányi ülés január 6. (folytatás). — Levelezés. — Lap-
szemle, (utastítás a levelezőknek). — Árlejtés a monostori tan-
intézetre. — Egyveleg. — Időjárás. — Piaczi árak. — Nyílt posta.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.